

WIELCY Z MAŁOPOLSKI

Realizator
projektu:

MAŁOPOLSKIE
CENTRUM NAUKI
COGITEON

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Partner
projektu:

www.wielcyzmalopolski.pl

WŁADYSŁAWA MARKIEWICZÓWNA

1900–1982

Władysława Markiewiczówna była polską pianistką oraz kompozytorką urodzoną 5 lutego 1900 roku w Bochni koło Krakowa.

Lekcja nr 4: WŁADYSŁAWA MARKIEWICZÓWNA

Czas:

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI:

Cele poznawcze:

Uczeń poznaje i porządkuje podstawowe wiadomości o muzyce i instrumentach (szczególnie o fortepianie), poznaje postać Władysławy Markiewiczówny, jej wybranych krewnych oraz nauczycieli i uczniów.

Cele kształcące:

Uczeń uświadamia sobie i rozpoznaje mechanizmy i emocje przepływu wiedzy, poznaje rodzinne staropolskie odmiany nazwiska.

Cele wychowawcze:

Docenienie pracy pedagoga i znaczenie artystycznego mistrza.

Pojęcia do utrwalenia lub przyswojenia:

- mistrz (magister),
- „sztuka Muz”,
- typy instrumentów muzycznych,
- konserwatorium muzyczne,
- repertuar,
- tajne nauczanie,
- bestseller.

Metody:

Prezentacja multimedialna, pogadanka, dyskusja, praca w grupach

Narzędzia:

Prezentacja Power Point i odtworzenie utworu z YouTube.

Przebieg lekcji:

- Sprawdzenie obecności [5 min.]
- Wprowadzenie przez nauczyciela w temat:
 - ♦ refleksje nt. wielkości artysty, ale i poświęcenia się dla uczniów
 - ♦ objaśnienie tradycyjnej odmiany polskich nazwisk
 - ♦ informacje o pochodzeniu i początkach nauki Władysławy Markiewiczówny
 - ♦ rozszerzenie wiadomości o muzyce [łącznie 10 min.]
- Praca w grupach: wypisanie przez uczniów nazw instrumentów i poszerzenie ich wiedzy przez trzy kolejne slajdy z instrumentami [5 min.]
- Pogadanka nt. fortepianu [5 min.]
- Opowieść o życiu i osiągnięciach Władysławy Markiewiczówny [15 min.]
- Odtworzenie z YouTube utworu i zadanie pracy domowej [5 min.]

Lekcja nr 3: WŁADYSŁAWA MARKIEWICZÓWNA

UWAGI I INFORMACJE DO WYKORZYSTANIA PRZEZ PROWADZĄCEGO LEKCJĘ

Prezentacja na temat Władysławy Markiewiczówny w programie Power Point zawiera ilustracje i teksty, które mają służyć pomocą do prowadzenia lekcji i dawać uczniom bodźce do refleksji, ale nie obligują Nauczyciela do rozwijania wszystkich haseł. Poniższe dopasowanie slajdów do punktów z konspektu to poszerzenie przydatnych informacji i sugestie metodyczne, które można wykorzystać w dowolnym zakresie. Ponieważ lekcje o Wielkich z Małopolski będą prowadzić Nauczyciele różnych przedmiotów, więc wiadomości uzupełniające uwzględniają różne przyciętowanie do tematów.

Slajd 2

Uczymy się przez całe życie, ale zazwyczaj najwięcej jako dzieci. Ludzie mądrzy lubią sobie uświadomić, kto ich czegoś nauczył.

To może oznaczać, że nauczyciel w jakiś sposób żyje w swoich uczniach. Dzisiejsza lekcja jest o odtwórczyni arcydzieł, kompozytorce i pedagogu - Władysławie Markiewiczównie.

Slajd 3

Dlaczego Markiewiczówna, a nie Markiewicz? Krótko o staropolskich formach nazwisk

Forma nazwiska Markiewicz, która utarła się dla prof. Władysławy Markiewiczówny może nieco dziwić uczniów. Zachęcamy zatem do krótkiego omówienia, jak to bywało z polskimi nazwiskami. Pozwoli to także oswoić uczniów z bohaterką niniejszej lekcji. Dla jednych z nas takie formy żeńskie to piękny relikw, dla innych niepotrzebna przeszłość. Dla cudzoziemców stanowi to czasem jeszcze poważniejszy problem, bo jeżeli u nich nazwisko wszystkich członków rodziny brzmi jednakowo, to uważają, że np. pani Kowalska to inna rodzina niż Kowalski.

Slajd 4

Bochnia – miejsce urodzenia Markiewiczówny

Władysława Markiewiczówna urodziła się 5 lutego 1900 r. w Bochni, koło Krakowa w rodzinie znanego dr. prawa Bronisława Markiewicza. W 1905 roku przeniosła się z rodziną do Rzeszowa, a w 1913 roku do Krakowa.

Można zadać pytania uczniom: Kto z Was zna Bochnię? Gdzie się znajduje? Z czego słynie? Warto zachęcić, aby jeszcze w tym tygodniu uczniowie przyjrzyli się mapie Małopolski, aby wiedzieć, jakie są jej granice i miejscowości, zaczynając od Bochni, o której mowa na tej lekcji.

Bochnia to niewielkie, ale piękne, bardzo stare i sławne miasto. Prawa miejskie otrzymała wcześniej niż Kraków, bo w 1253 roku (a Kraków w 1257 r.). Bochnia słynie z Kopalni Soli, która została doceniona przez UNESCO jako ważny element światowego dziedzictwa. Żupy solne były tak ważnym przedsięwzięciem, że w XIV w. przynosiły do skarbcza Kazimierza Wielkiego jedną trzecią wszystkich królewskich dochodów! Mogła z nią rywalizować tylko Wieliczka.

Slajd 5

Rodzina Markiewiczówny

Postać ks. Bronisława Markiewicza nie jest szeroko znana, ale są środowiska, dla których jest to bardzo ważna osoba, więc skojarzenie Władysławy z nim może tym uczniom bardzo przybliżyć jej postać. Błogosławiony ks. Bronisław Markiewicz (1842-1912), był założycielem Zgromadzeń Michalitów i Michalitek. Władysława była wnuczką jego brata.

Slajd 6

Władysława Markiewiczówna jako uczennica

Władysława Markiewiczówna pierwsze lekcje gry na fortepianie odebrała w wieku pięciu lat od mamy oraz babci, choć jak wspomina w pamiętniku nie należały one do najprzyjemniejszych, zazwyczaj kończyły się kłótnią i słowami: „Z Ciebie nic nie będzie, jesteś bezmyślna, nie liczysz i jesteś leń”. Pomimo tego młoda adeptka sztuki pianistycznej nie zniechęciła się i po przeprowadzce do Krakowa w 1913 roku rozpoczęła naukę pod okiem Wiktora Barabasza.

Muzycy czują bardzo mocno relacje Mistrz-Uczeń. Dawniej silna więź nauczyciela z uczniem oparta była o bardzo osobiste relacje. Dziś dominuje forma przekazywania wiedzy dużym zbiorowościom, a relacje osobiste są wręcz niewskazywane aby nikogo nie faworyzować itd. Jeszcze w średniowieczu było to powszechne. W XXI wieku taka relacja utrzymała się szczególnie w środowiskach artystycznych lub na bardzo zaawansowanych etapach współpracy. Władysława Markiewiczówna czuła więzi zarówno ze swoimi nauczycielami jak i wybranymi uczniami. Warto przynajmniej uświadomić uczniom, że takie więzi mogą stanowić wartość. W dalszej części prezentacji przedstawiamy także jej wybitnych i znanych uczniów.

Slajd 7

Czym jest muzyka?

Muzyka ma bardzo różne definicje w zależności od tego, z jakiego punktu widzenia ją opisujemy. Inaczej określi ją humanista, a inaczej przedstawiciel nauk ścisłych. Jednak niezaprzeczalnie towarzyszyła człowiekowi od czasów niepamiętnych: brzmiała w przyrodzie, w odgłosach zwierząt, wykonywał ją człowiek swym głosem i przy pomocy instrumentów.

Slajd 8

Najstarsze instrumenty

Bardzo trudno ustalić, kiedy człowiek wymyślił i skonstruował różne instrumenty, ale najstarsze to być może różne bębny i flety. Archeolodzy mogą szukać zachowanych egzemplarzy, a historycy szukać informacji w źródłach. Historycy sztuki rozpoznają je na polichromiach, obrazach i ilustracjach.

Ciekawostka: Wynałazczynią smyczka miała być grecka poetka Safona 600 lat p.n.e., a skrzypiec mityczny Orfeusz...

Lekcja nr 3: WŁADYSŁAWA MARKIEWICZÓWNA

Slajdy 9-12

Podział instrumentów na perkusyjne, strunowe i dęte

Zadanie - praca w grupach:

Podzielić uczniów na 3-osobowe grupy. Ich zadanie polega na wypisaniu jak największej ilości nazw instrumentów muzycznych. Zadanie dla uczniów, aby uświadomili sobie, jakie instrumenty znają również z wyglądu. Uruchamia to ich wyobraźnię i wzbudza zainteresowanie, aby pozyskać nowe wiadomości. Po zapisaniu przez uczniów nazw instrumentów wyświetlić 3 kolejne slajdy i zaprezentować podział instrumentów.

Slajd 13-14

Instrument jaki wybrała Władysława Markiewiczówna i informacje o nim

Fortepian nosi nazwę od dwóch włoskich słów: **forte** (mocno, głośno) i **piano** (delikatnie, cicho).

Jego klawiatura liczy obecnie najczęściej 58 klawiszy białych oraz 30 klawiszy czarnych.

Fortepian wydaje dźwięk przez uderzenie **klawisza**, ten zaś powoduje uderzenie **strun** przez **młoteczek**, jest więc instrumentem klawiszowym, strunowym i młoteczkowym. Struny wydają dźwięki poprzez swoje drgania.

Slajd 15-16

Okres studiów Markiewiczówny

W latach 1915-1920 studiowała w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie kolejno w klasie fortepianu Kazimierza Krzyształowicza oraz Seweryna Eisenbergera. Wykształcenie z zakresu historii muzyki, harmonii oraz kompozycji odebrała od Zdzisława Jachimeckiego. W 1922 roku wyjechała do Berlina, aby kontynuować studia z zakresu gry na fortepianie pod okiem Bruno Eisnera oraz z kompozycji u Hugo Leichtentritta. Na koncercie dyplomowym zagrała między innymi utwór wybitnego kompozytora polskiego **Władysława Żeleńskiego**. Autor był obecny na tym koncercie i zaakceptował interpretację Markiewiczówny.

Slajd 17

Kariera pianistki

W trakcie trwania zagranicznych studiów rozpoczęła żywą działalność koncertową, która trwała nieprzerwanie aż do wybuchu II Wojny Światowej, w roku 1939, oraz po jej zakończeniu. Koncertowała zarówno w kraju (między innymi w Krakowie, Katowicach, Warszawie, Bydgoszczy, Poznaniu) jak i za granicą. Brała czynny udział w recitalach, koncertach symfonicznych, kameralnych i radiowych. W skład jej repertuaru koncertowego wchodziły dzieła kompozytorów takich jak: Jan Sebastian Bach, Johannes Brahms, Ludwig van Beethoven, Fryderyk Chopin, Robert Schumann, Aleksander Skriabin, Claude Debussy, Arnold Schönberg i wielu innych. Ważne miejsce zajmowali również polscy kompozytorzy tacy jak Fryderyk Chopin, Karol Szymanowski, Maurycy Moszkowski, Witold Friemann, Zygmunt Noskowski oraz Władysław Żeleński. Mówiło się nawet, że godnie zastępuje Ignacego Jana Paderewskiego, który włączył się wówczas w politykę.

Slajdy 18-20

Oprócz solowej działalności koncertowej istotny wpływ na jej karierę artystyczną miała kameralistyka czyli występy z dwoma lub więcej osobami. Koncertowała między innymi z Arturem Malawskim (skrzypce), Zofią Drexler-Pasławską (sopran), Stanisławą Korwin-Szymanowską (sopran) oraz Stefanią Allinówną (fortepian), z którą przez 25 lat tworzyła duet

Slajd 21

Praca pedagogiczna

Niezwykle istotną rolę w jej życiu odgrywała również **praca pedagogiczna**. Po powrocie do Polski w 1929 roku objęła stanowisko nauczyciela fortepianu w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Katowicach, które wraz z wybuchem II Wojny Światowej zakończyło swoją działalność. Okres wojenny spędziła w Krakowie oraz Warszawie, jednak nie zaprzestała działalności pedagogicznej. Prowadziła tajne lekcje oraz organizowała koncerty. Po zakończeniu wojny wróciła do Katowic, gdzie rozpoczęła pracę w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (obecnie Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach).

Slajd 22

Działalność kompozytorska

Równoległe do działalności koncertowej Władysława Markiewiczówna rozwijała się jako **kompozytorka**. Jej pierwsze utwory powstały w latach studiów w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie, było to 5 pieśni na głos z fortepianem do słów Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Stanisława Wyspiańskiego, Franciszka Karpińskiego i Zdzisława Dębickiego oraz Walc, Wariacje i Sonaty na fortepian. W 1926 jej pieśń "Kołysanka" uzyskała nagrodę w pierwszym konkursie pisma „Muzyka”. W twórczości kompozytorskiej Władysławy Markiewiczówny przeważają utwory na fortepian solo, nie brakuje jednak dzieł wokально-instrumentalnych oraz kameralnych. W czasie II Wojny Światowej tworzyła również **muzykę do dzieł teatralnych** dla Teatru Marionetek oraz Teatru Rapsodycznego w Krakowie. Władysława Markiewiczówna jest autorką wielu utworów dla dzieci. Nadawała swoim utworom nazwy, które miały wyrażać treści pozamuzyczne przedstawione w utworze, aby pobudzać wyobraźnię dziecka np.: "Gorzkie łzy", "Przy kołysce", "Plotkara" czy "Strach na wróble". Wielką inspiracją kompozytorską, ale również pianistyczną była dla niej postać Karola Szymanowskiego. Miała okazję poznać go osobiście w 1930, kiedy gościł w jej domu rodzinnym, jednak jak wiadomo z przekazu słownego, była jego postacią tak onieśmioną, że właściwie nie zamieniła z nim jednego słowa. Prawdopodobnie w wyniku tego spotkania powstała miniatura Pastuszek, należąca do zbioru Kolorowe obrazki, bezpośrednio nawiązująca do Mazurka op. 50 nr 1 Karola Szymanowskiego. W latach 1962-1976 tworzyła utwory nawiązujące do nowej techniki kompozytorskiej – dodekafonii (Wariacje, Kompendium, Partita, Trzy burleski oraz kilka utworów dla dzieci). Proces twórczy Władysławy Markiewiczówny przebiegał w różny sposób. Nad jednymi utworami pracowała latami, do innych po latach wracała i nanosiła na nie poprawki, a inne powstawały w sposób spontaniczny jak np. Suita na dwa fortepiany, której temat napisała na serwetce w trakcie wycieczki górskiej lub też jako forma ćwiczeń w trakcie zajęć z gry na fortepianie.

Lekcja nr 3: WŁADYSŁAWA MARKIEWICZÓWNA

Slajd 23

Na zamówienie Polskiego Wydawnictwa Muzycznego stworzyła **podręcznik nauki gry na fortepianie dla dzieci "Do re mi fa sol. Początki nauki gry na fortepianie"**, który do dzisiaj wykorzystywany jest w początkowej pracy pedagogicznej z młodymi adeptami sztuki muzycznej. Jest to według ocen pedagogów i uczących się z niego **najważniejszy podręcznik** tego typu. Innymi zbiorami stworzonymi z myślą dla dzieci są "Mały zwierzynek" oraz "Kolorowe obrazki". Władysława Markiewiczówna w początkowej fazie nauki gry na fortepianie zwracała szczególną uwagę na aspekt kolorystyki brzmienia instrumentu oraz poczucie rytmiki u dziecka. Metoda nauczania zawarta w podręczniku od samego początku wymaga od dziecka znajomości zapisu nutowego oraz rytmicznego. Opiera się na budowaniu całości z uprzednio poznanych małych motywów, zarówno rytmicznych jak i melodycznych, które w dalszej fazie nauki ulegają przekształceniom, aby końcowo umożliwić zagranie nawet najtrudniejszych kombinacji melodyczno-rytmicznych. Warto pamiętać o tym, że model współczesnego kształcenia muzycznego różni się w znacznym stopniu od tego sprzed kilkudziesięciu lat. Kluczową jest tutaj kwestia dostępności nagrań. Współcześnie prawie każde dziecko ma dostęp do nagrań audio większości utworów muzycznych. Kształtowanie wyobraźni dźwiękowej jest zatem dużo łatwiejsze i dostępne niż nie wymaga od dziecka znajomości zasad muzyki (na początkowym etapie), ponieważ umożliwia uczenie się ze słuchu. Metoda nauczania Władysławy Markiewiczówny opiera się na wyobraźni dźwiękowej dziecka, jednak aby ją poznać, a później rozwinąć, młody adept sztuki muzycznej musi najpierw zapoznać się z zasadami muzyki. Jest to z pewnością metoda wymagająca większej ilości czasu oraz skupienia od dziecka, jednak pozwala odkryć indywidualne podejście do sposobu interpretacji oraz wrażliwości na brzmienie

Slajd 24

Wybitni uczniowie Markiewiczówny

Wykształciła grono znakomitych pianistów, wśród nich znajdują się takie postacie jak Andrzej Jasiński, Wojciech Kilar, Antoni Brożek, Tadeusz Żmudziński, Kazimierz Kord czy Leokadia Kozubek. Przez swoich studentów określana była jako osoba niezwykle życzliwa, ale również wymagająca i nonkonformistyczna. Władysława Markiewiczówna pomimo bardzo napiętego grafiku koncertowego oraz kompozytorskiego poświęcała swoim podopiecznym bardzo dużo czasu. Organizowała dla nich wycieczki do Łańcuta, Rabki oraz Miejsca Piastowego, gdzie w atmosferze wypoczynku prowadziła zajęcia fortepianu. Władysława Markiewiczówna wykorzystywała w pracy pedagogicznej swoje umiejętności kompozytorskie. Część jej utworów została napisana jako utwory lekcyjne. Przykładem takiego dzieła są Wariacje dodekafoniczne. Według relacji Antoniego Brożka, dla którego zostały napisane, utwór ten powstał „z lekcji na lekcję”. Jak wspomina, Władysława Markiewiczówna przynosiła mu co dwie, trzy lekcje po jednej części Wariacji, a niektóre z nich tworzyła nawet w trakcie zajęć. Pomimo tego, że we wspomnieniach jej absolwentów można znaleźć tylko pozytywne zapiski o niej, była wymagającym pedagogiem. Oczekiwała, aby każdy utwór przyniesiony na lekcję był grany z pamięci. Jak wspomina Antoni Brożek miało to służyć temu, aby przed zaprezentowaniem utworu zapoznać się w pełni z jego konstrukcją, aby móc jak najlepiej oddać aspekt interpretacyjny dzieła na dalszym etapie pracy nad nim. Organizowała dla swoich podopiecznych konkursy polegające na nauczaniu się wylosowanego utworu w tydzień, a następnie zaprezentowaniu go przed gronem koleżeńskim. Co ciekawe, utwory które można było wylosować, nie pochodziły z klasycznego repertuaru pianistycznego, ale były kompozycjami współczesnymi.

Slajd 25

Fragment wspomnienia o Władysławie Markiewiczównie jej ucznia Andrzeja Jasińskiego.

Slajd 26

Władysława Markiewiczówna zmarła 17 maja 1982 r. w Katowicach.

Slajd 27

Koncert upamiętniający Władysławę Markiewiczównę.

https://www.youtube.com/watch?v=LRdv7rsP0_w&t=456s

Wybrany fragment koncertu można wysłuchać z uczniami na lekcji.

Slajd 29

Propozycja zadania domowego:

Spróbuj pisemnie uzasadnić, dlaczego Władysławę Markiewiczównę możemy zaliczyć w poczet Wielkich z Małopolski.

Merytoryka: Aleksandra Dąbek,
opracowanie: Piotr Boroń,
redakcja i zmiany: Anna Łęcka

